

Прикладом впливу соціальних мереж на формування насильницької поведінки є наступні дані. Так, в українському суспільстві панує стереотип: якщо підліток веде себе агресивно, скоює насильство над іншими – то це дитина винятково з кризової або матеріально незабезпеченої сім'ї. Але проведені опитування громадської думки, котра, безперечно, потребує подальшого вивчення, дає підстави для протилежних висновків: найбільш забезпечені громадяни дають найменш толерантні відповіді на поставлені запитання.

Зокрема, серед тих, чиє матеріальне становище вони самі характеризують як «ми можемо дозволити собі придбати будь-який комп'ютер та перебувати в мережі Інтернет необмежену кількість часу», 22% вважають, що застосування фізичного та морального насильства є доцільним завжди, коли будь-яка людина веде себе «не правильно», а 50% – готові застосовувати тілесні покарання до інших в окремих випадках. І лише 28% опитаних із цієї групи вважають, що застосування насилля до інших осіб неприйнятне за будь-яких умов [2].

У зв'язку з цим, в останні роки в Україні та світі почались проводитися масштабні дослідження впливу Інтернету, а саме соціальних мереж, на безпеку та психіку підлітків, на їх стосунки з батьками та навколишнім середовищем. Так, вперше кафедрою превентивної роботи та соціальної політики ЮНЕСКО в Україні було проведено дослідження щодо рівня знань українців про безпеку дітей та підлітків в Інтернеті. Результати показали, що переважна більшість осіб (96%) не знають про небезпеки, які існують в мережі, майже половина дітей знаходиться в потенційній небезпеці, оскільки регулярно розміщує особисті дані, а кожен п'ятий неповнолітній вже опинився в небезпечних ситуаціях, маючи безпосередній контакт зі зловмисником.

Тому можна стверджувати, що соціальні мережі є одним із найбільш небезпечних аспектів життя підлітка, тому потребують особливого контролю та нагляду за їх розвитком та функціонуванням. Одночасно, необхідно проводити масштабну роботу з інформування батьків або осіб, які їх замінюють про проблеми та небезпеки, які можуть чекати підлітка в соціальних мережах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Смирнов Ф. Роль комунікації в процесі формування цінностей у підліткового покоління / Ф. Смирнов // Інновації і освіта : Збірник матеріалів конференції. – СПб. : Санкт-Петербурзьке філософське товариство, 2003. – Випуск 29. – С. 429–436.
2. Смоляна Я. Негативний вплив засобів масової комунікації на особистість і медіа педагогіка як засіб його мінімізації / Я. Смоляна // Соціальна педагогіка : теорія та практика. – 2004. – № 1. – С. 49–57.
3. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / [Т. Алексєнко, Т. Басюк, О. Безпалько та ін. ; за заг. ред. І. Д. Зверєвої]. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.

Тетяна Табас,

студентка,

Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

МАНІПУЛЯЦІЯ СВІДОМІСТЮ ДИТИНИ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ІНТЕРНЕТ-НАСИЛЛЯ

У статті розглядається вплив інформації і можливі небезпеки, яким піддається дитина в Інтернет-просторі та запропоновано шляхи вирішення проблеми Інтернет-насилля.

Tetiana Tabas

MANIPULATION OF A CHILD'S MIND IN ONLINE SPACE AND WAYS OF SOLVING THE PROBLEM OF INTERNET VIOLENCE

The article analyzes the problem of influence of information of Internet networks, threats and dangerous impact on children and the ways to solve the problem of web violence.

Розвиток людства нерозривно пов'язаний з існуванням такого явища, як насильство, та пануванням культури сили. Спочатку насильство в діях людини було виявом головного закону природи – «виживає найсильніший», де у боротьбі за своє існування людина діяла «силою» на різні джерела безпеки, у тому числі, й на подібних до себе. Згодом насильство стало одним із головних чинників при розподілі й перерозподілі життєвих благ.

Насильство як спосіб застосування фізичної сили, утилю, гніту, гноблення, примусу, а також обмежень можливостей, діяльності, духовності, мислення спостерігалось на всіх етапах історії людства й притаманне як минулим, так і сучасним формам правління й державного устрою. На сьогоднішній день

розрізняють такі види насильства як фізичне, економічне, сексуальне, психічне. Інтернет-насилля об'єднує усі ці види, адже його результат може включати кожен із зазначених пунктів.

Як зазначає О. Василевич, в сучасному світі зростає можливість маніпулювання суспільством в цілому і окремою людиною, зокрема. Сьогодні потужність інформаційних потоків не стримується ні моральними, ні культурними межами. Інформація несе в собі як творчу, так і руйнівну силу і набагато більшою мірою, ніж це було раніше. На людей спрямовується могутній потік інформації, що впливає на суспільну свідомість і почуття [1, с. 46].

На думку В. Куницького, проблема інформаційної безпеки дітей і неповнолітніх сьогодні є надзвичайно актуальною і зумовлює негайне вирішення питань, пов'язаних з упорядкуванням інформаційного простору України, зокрема щодо запровадження моделі саморегуляції в цій сфері [3]. Вчені Інституту психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України з'ясували, що інформаційний простір поєднаний із ризиками і небезпеками, а кількість інформаційної продукції, яка пропагує насильство, постійно зростає. Крім того, зростає і кількість злочинів, вчинених неповнолітніми [4, с. 6].

В умовах інформаційного суспільства, що розвивається, Інтернет-простір наразі займає одне із значущих місць у процесі соціалізації підлітків. За результатами дослідження Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, що охопило понад 2800 учнів, більшість школярів (86%) користуються Інтернетом майже щодня і лише 4% з них – не користуються Інтернетом взагалі. При цьому в середньому на добу молодь витрачає на користування Інтернетом 4 години. Тому більшість сучасних учнів є активними кіберкористувачами, які половину свого «робочого» дня перебувають в Інтернет-просторі, де вони нашоухуються на небезпечну для них інформацію. Наразі Інтернет приваблює молодь не лише як засіб комунікації та навчання. Діти часто використовують Інтернет-технології задля задоволення, поліпшення настрою, розваги та відпочинку [5].

Психологи наголошують на глобальній проблемі, суть якої полягає в наступному: користуючись Інтернет-простором неповнолітні намагаються отримати лише задоволення на протигагу пізнавальної інформації, тому не вміють відбирати і оцінювати контент інформації [4, с. 7]. У зв'язку з цим існують наступні ризики розвитку особистості [5]:

- порушення критичного ставлення до себе і своїх вчинків, втрату раціональності та цілеспрямованості поведінки;
- неспроможність особистості адекватно і раціонально моделювати своє майбутнє, нереалістичність її планів, занадто високі домагання і надмірна безкомпромісність у виборі життєвих цілей;
- пасивність, дефіцит емоційної енергії в реальному житті, емоційна скутість та байдужість щодо реальних стосунків.

Не меншу загрозу для дітей та підлітків становлять комп'ютерні ігри та мобільний контент, частина з яких має антисоціальний характер і пропагує насилля, секс, брутальну мову тощо. Як наголошують психологи, насильницькі відео- та комп'ютерні ігри можуть розвинути в неповнолітніх агресивність. Зокрема, вчені виділяють основні наслідки експозиції (демонстрування) сцен насильства на розвиток особистості [3]: імітація, яка збільшує частоту насильницьких дій у реальному житті під впливом медіа; агресія – формування особистісних рис глядача, схильного до насильницьких дій; залякування – відчуття страху і зростання тривожних станів, які пригнічують розвиток особистості.

Левову частку часу в Інтернеті забирають соціальні мережі, і саме вони можуть приховувати найсерйозніші загрози для дітей та підлітків. Те саме стосується форумів і чатів, загалом всіх місць, де відбувається віртуальне спілкування. Небезпека полягає не у «троянських вірусах» чи недостовірній інформації, а у «зараженні» насильством [2].

У психологічних дослідженнях виявили, що 87% батьків вважають себе безвідповідальними за навчання дітей правил безпеки користування Інтернетом. Однак лише у 18% випадків дорослі перевіряють, які сайти відвідує дитина. Причини різні – хтось не знає, які ресурси можуть бути небезпечними, а хтось не вміє користуватися журналом відвідування сайтів. Третина батьків (32%) – стурбовані лише тим, що у дитини погіршується зір від роботи з комп'ютером, тому, зазвичай, обмежують дитині час користування Мережею. Тільки 11% батьків знають про такі онлайн-загрози, як «дорослий» контент, азартні ігри, онлайн-насилля, кіберзлочинність [4, с. 11].

Слід наголосити на тому, що у ході проведення дослідження взаємодії школярів з Інтернетом, вчені констатували факт надмірної довіри до Інтернету серед учнівської молоді. Зокрема, діти залишають свій номер мобільного телефону (46%), домашню адресу (36%), особисте фото (51%) або спілкуються з абсолютно незнайомими людьми, які можуть образити, принизити, ошукати, нашкодити, як морально, так і фізично [5]. Відповідно, головні небезпеки можна окреслити таким чином: розмови на тему сексу, «чіпляння» до дітей в Інтернеті; торгівля дітьми, вербування; переслідування, залякування; виманювання інформації про дитину, сім'ю, статки тощо. Виявилось, що з усіх опитаних дітей віком 14-18 років: 11% – показували своє

голе тіло; 10,4% – дозволяли торкнутися до голих частин свого тіла (ощупати себе); 7,8% – займалися сексом за певну плату; 3,2% – погоджувалися сфотографуватися або знятися у фільмі в оголеному вигляді [2].

Превентивним заходом боротьби з небезпечним контентом на конкретних сайтах можна вважати Кодекс щодо захисту дітей від жорстокого поводження в мережі Інтернет, прийнятий 20 лютого 2012 року, який спрямований на боротьбу з небезпечним Інтернет-контентом. Однак контролювати он-лайн спілкування дитини надзвичайно складно, навіть якщо заблокувати конкретні сайти і припустити дивовижну ситуацію з відсутністю відверто небезпечного контенту. Проблемою може бути і психологічний аспект – небажання дитини щось розповідати, адже діти соромляться говорити про такі речі: якщо, наприклад, хтось запропонував щось непристойне, то дитина це може тримати в собі [2].

Дослідники з питань захисту суспільної моралі пропонують для батьків: стати більш досвідченим Інтернет-користувачем; дізнатися, які сайти відвідує дитина, навчити її правильній онлай-поведінці; показати безпечні й корисні дитячі Інтернет-ресурси; дізнатися, які програми потрібно встановити на комп'ютер, щоб захистити дитину від он-лайн-загроз; розповісти дітям елементарні принципи безпеки в Інтернеті; і що найважливіше – побудувати з ними довірливі взаєностосунки з дітьми [4, с. 12].

Окрім вищезазначених факторів, одним із важливих шляхів захисту дитини від кібернасилля, є вплив на її виховання та організацію дозвілля в школі, позашкільних організаціях, спортивних секціях, церкві та ін. Дозвілля слід організувати із врахуванням сучасного інтелектуального рівня розвитку суспільства та потреб самої дитини, зробити його цікавим та потрібним. Проводити профілактичні роз'яснення, які б застерегли дитину з потенційно небезпечною поведінкою, організувати виховні заходи, спрямовані на формування моральних цінностей та моральну самосвідомість, які і стануть запорукою безпеки особистості не тільки в Інтернет-просторі, але й в інших сферах життя.

Таким чином, на даний момент розвитку суспільства, нагальним завданням залишається вирішення питання безпечного користування неповнолітніми інформацією Інтернет-порталів. В Україні перспективою подальших розвідок у реалізації державної політики щодо захисту неповнолітніх від шкідливого впливу ЗМІ є громадська експертиза діяльності мас-медіа та мережі Інтернет як один з найвагоміших важелів державного регулювання в інформаційній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

3. Василевич О. Маніпуляція свідомістю в умовах інформаційного суспільства / О. Василевич // Мультиверсум. Філософський альманах // [за заг. ред. В. Ляха]. – К., 2008. – Вип. 68. – С. 46 – 56.
4. Дорош М. Небезпечний Інтернет [Електронний ресурс] // Сайт «Медіаграмотність». – Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/pro-nas>.
5. Куницький В. Захист неповнолітніх в інформаційному просторі як об'єкт гуманітарної експертизи : український та зарубіжний досвід [Електронний ресурс] // Сайт Національної академії державного управління при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Kunitskiy.pdf>.
6. Пам'ятка для батьків «Діти, Інтернет, Мобільний зв'язок» : Як захистити дітей від закачування контенту з небажаним змістом. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/sport/control/uk/publish/article.jsessionid=6F026366959734EE9537BBB27619C57F?art_id=110944&cat_id=111360.
7. Соціально-психологічні особливості впливу Інтернет-простору на розвиток особистості дитини [Електронний ресурс] // Сайт Національно-експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі. – Режим доступу : <http://www.moral.gov.ua/upload/pdf/3.pdf>.

Анастасія Тадаєва,

аспірантка,

Харківська державна академія культури

ПРОБЛЕМА КІБЕРТРЕТИРУВАННЯ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ

Проаналізовані наукові праці щодо кібертретування, як виду насилля в сучасному інформаційному просторі серед підлітків. Висвітлено суть понять «насилля», «третування», «булінг», «мобінг», «кібертретування». Висвітлено особливості третування підлітків в сучасному інформаційному просторі.

Anastasiia Tadaieva

PROBLEM OF CYBER MOBBING AMONG TEENAGERS

The article provides the analysis of scientific papers on cyber mobbing among adolescents as a type of violence in modern cyberspace. The contents of notions "violence", "mobbing", "bullying", and "cyber bullying" are analyzed. The peculiarities of bullying among teenagers in modern information environment are outlined.

XXI ст. характеризується переходом до інформаційного суспільства, де головною цінністю є інформація і, як наслідок, знання. Людина має можливість швидко отримувати її за допомогою Інтернету, який, в свою чергу, кардинально змінює процес соціалізації особистості. Найактивнішими користувачами